

Archeologienota

Lille – Tielenbaan 113-117

Natasja Reyns en Ruth Ferket

Temse
2017

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2017/12.807/140

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	8
2.3.3	Werkwijze	10
2.4	Assessmentrapport	10
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	10
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	17
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	20
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	22
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	23
3	Samenvatting.....	24
4	Bibliografie	25
4.1	Publicaties	25
4.2	Websites	25
5	Bijlagen	26
5.1	Archeologische periodes	26
5.2	Plannenlijst	26
5.3	Fotolijst.....	26

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een verkavelingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017H325

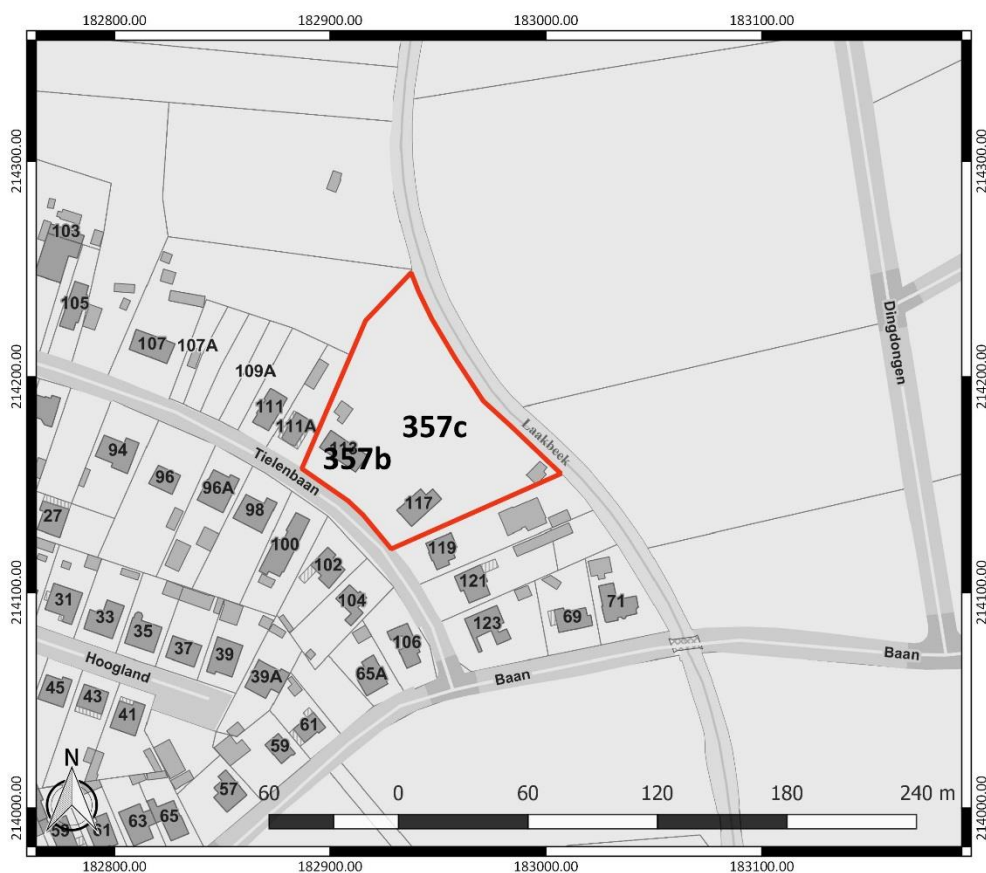
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Lille, Lille, Tielenbaan, Beek

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 182937, 214248
- 183007, 214155
- 182928, 214120
- 182887, 214157

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadastraalplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Lille, Afdeling 1, sectie F, nummers 357b en 357c

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 7410 m²

Topografische kaart:

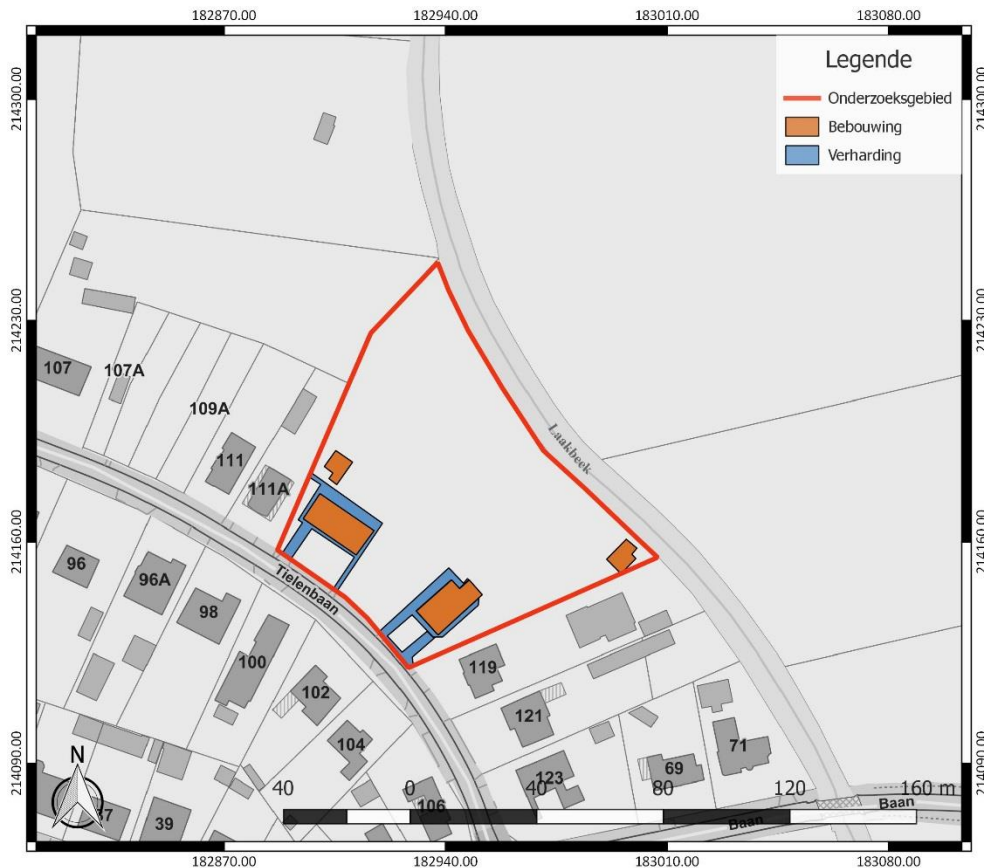

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 05/10/2017 – 24/10/2017

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland

Verstoorde zones: Er bevinden zich vier gebouwen en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringenkaart met aanduiding van de bestaande bebouwing (oranje) en verhardingen (blauw) binnen het onderzoeksgebied (rood)

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit 6 loten voor eengezinswoningen (Figuur 4). Ze worden aangelegd langs de reeds bestaande wegenis. De aanleg van woningen betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm à 1,00 m diepte. De woningen mogen echter onderkelderde worden. Dit betekent plaatselijk een grotere verstoringdiepte.

De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringdiepte van de eengezinswoningen overschrijden, liggen in het kader van de verkaveling nog niet vast. Ook zijn er indirecte factoren zoals compactie bij de werfingrepen, die een invloed op het aanwezige bodemarchief hebben.

De zone die een stedenbouwkundige bestemming als agrarisch gebied kent wordt opgenomen in de bouwloten. Deze zone kan enkel ingericht worden als tuinzone of 'weide'.

PROVINCIE

STAD/GEMEENTE

KADASTER

Antwerpen

Lille 1e Afd.

Sectie F, nr. 357B - 357C

Verkavelingsaanvraag

bestaande toestand - verkavelingsvoorstel - terreinprofielen

LIGGING

1/5000

PLAN NR

4/4

SCHAAL

1:750 / 1:250

AANVRAGER

LANDMETER - EXPERT

Pieter Van Echelpoel

Dalenhut 3, 2275 Wechelderzande

T : 0499/60 79 61

EIGENAAR(S)

Familie Embrechts

Tielenbaan 113, 2275 Lille

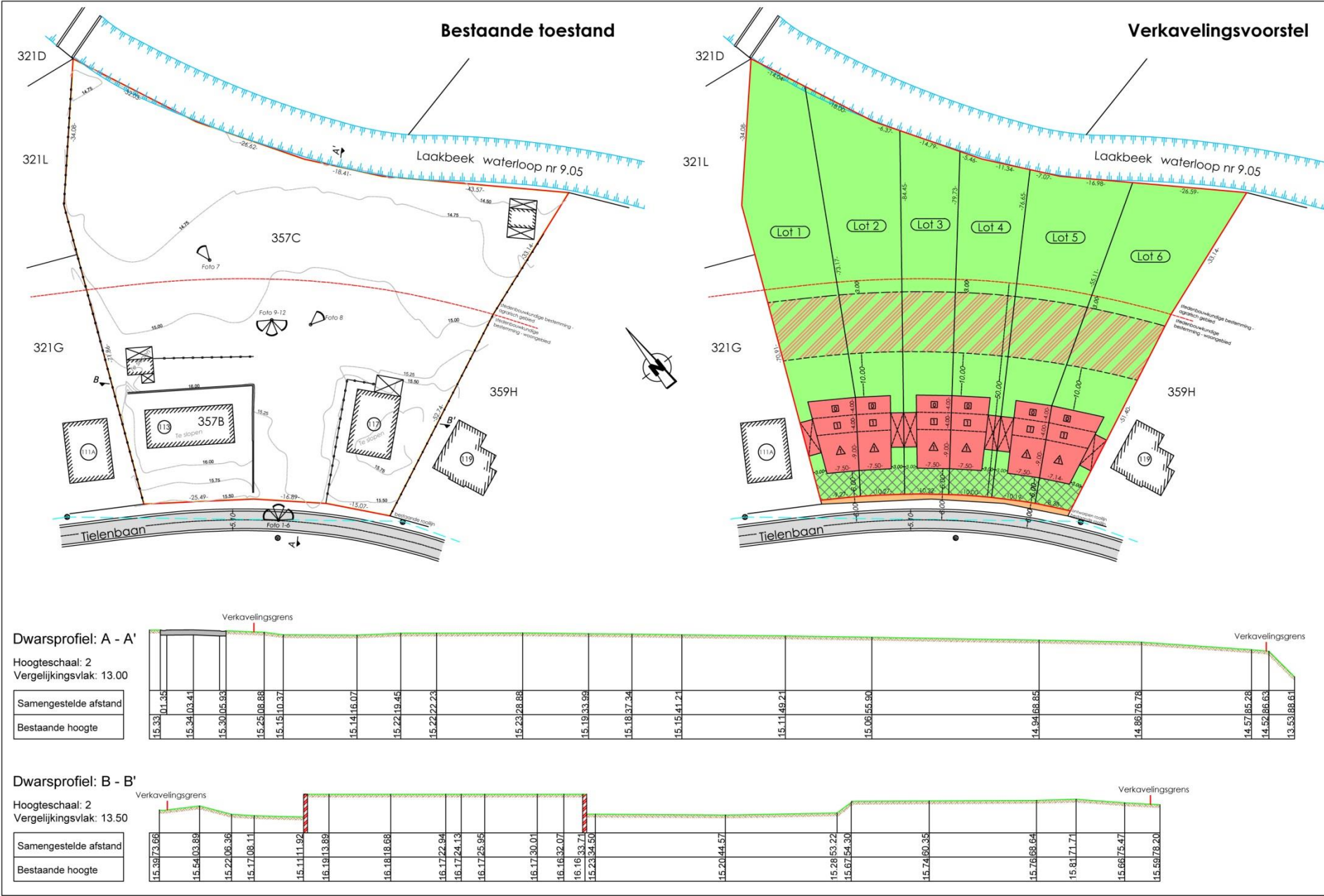
Gezien en goedgekeurd door college van burgemeester en schepenen in zitting van

Bij bevel

De secretaris,

De burgemeester,

REV	DATUM	OMSCHRIJVING	TEKENAAR
ADRES	Tielenbaan 113-117, 2275 Lille	Plan opgemaakt door ondergetekende Ing. Pieter Van Echelpoel, Landmeter-Expert, LAN 101443, en wetlig beëdigd door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout.	
DATUM	19/06/2017	Dalenhut 3, 2275 Wechelderzande T : 0499/60 79 61	

Legende

- gebouw met huisnummer
- rand rijweg
- as rijweg
- bestaand rioleringsstelsel dia 1200
- aanpalende perceelsgrenzen
- betonafsluiting
- draadafsluiting
- houtafsluiting
- weideafsluiting
- verkavelingsgrens

bestaande grenspaal

straatkolk

bestaande onderzoeksschouw

hydrant

elektriciteitspaal

elektriciteitskast

loofboom

naaldboom

polygoonpunt

hoogtelijn in TAW

foto

Zone voor hoofdgebouw

Zone voor garages

Bouwvrije voortuinstrook

Zone voor tuinen en binnenplaatsen

Zone voor bijgebouwen

Openbare grond af te staan aan de gemeente Lille (75,90m²)

1 verdieping met zadeldak

1 verdieping met plat dak

gelijkvloers met plat dak

Bijkomende gegevens

- Terreinniveau : zie aanduidingen op plan
- Aanwezige beplanting : grasland
- Waterleiding, elektriciteit, kabel-TV, openbare verlichting en telefoon zijn aanwezig in de straat (Tienenbaan) van aansluiting
- Afwatering via aansluiting op bestaande rioleringsstelsel
- Huidige occupatie : braakliggend terrein + 2 woningen met tuin
- Halte openbaar vervoer op 800m afstand

Figuur 4: Ontwerpplan (Pieter Van Echelpoel)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden twee momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

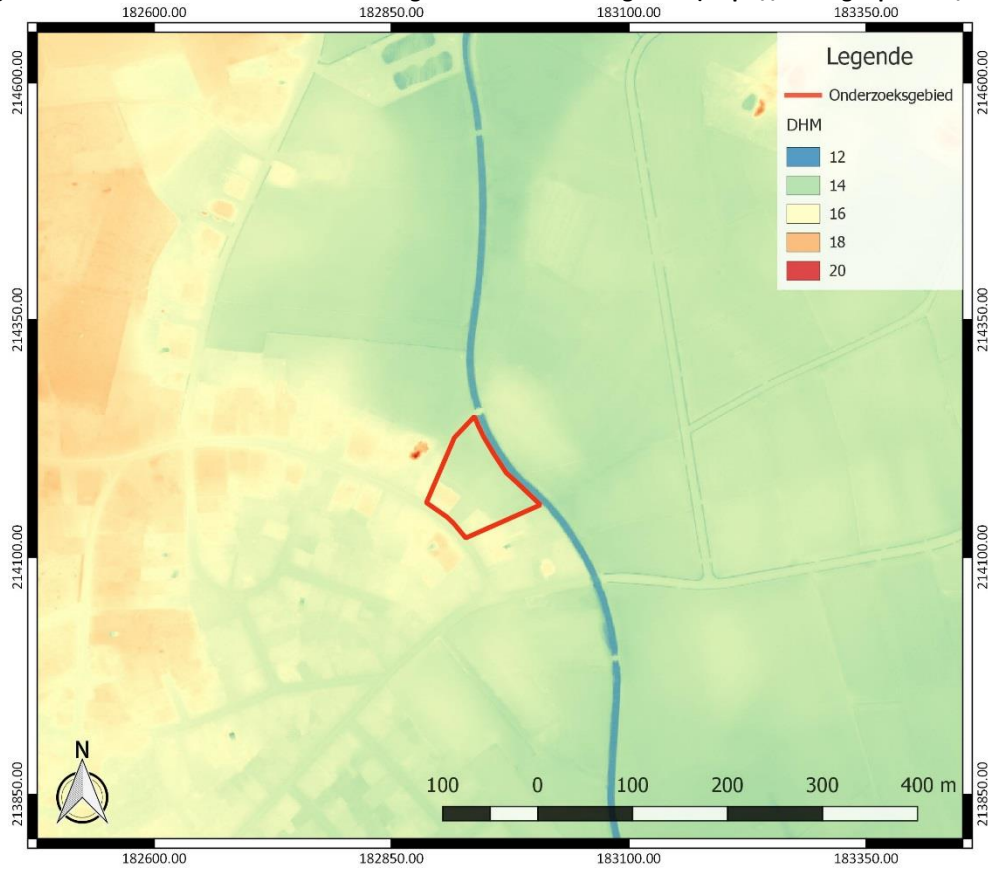
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

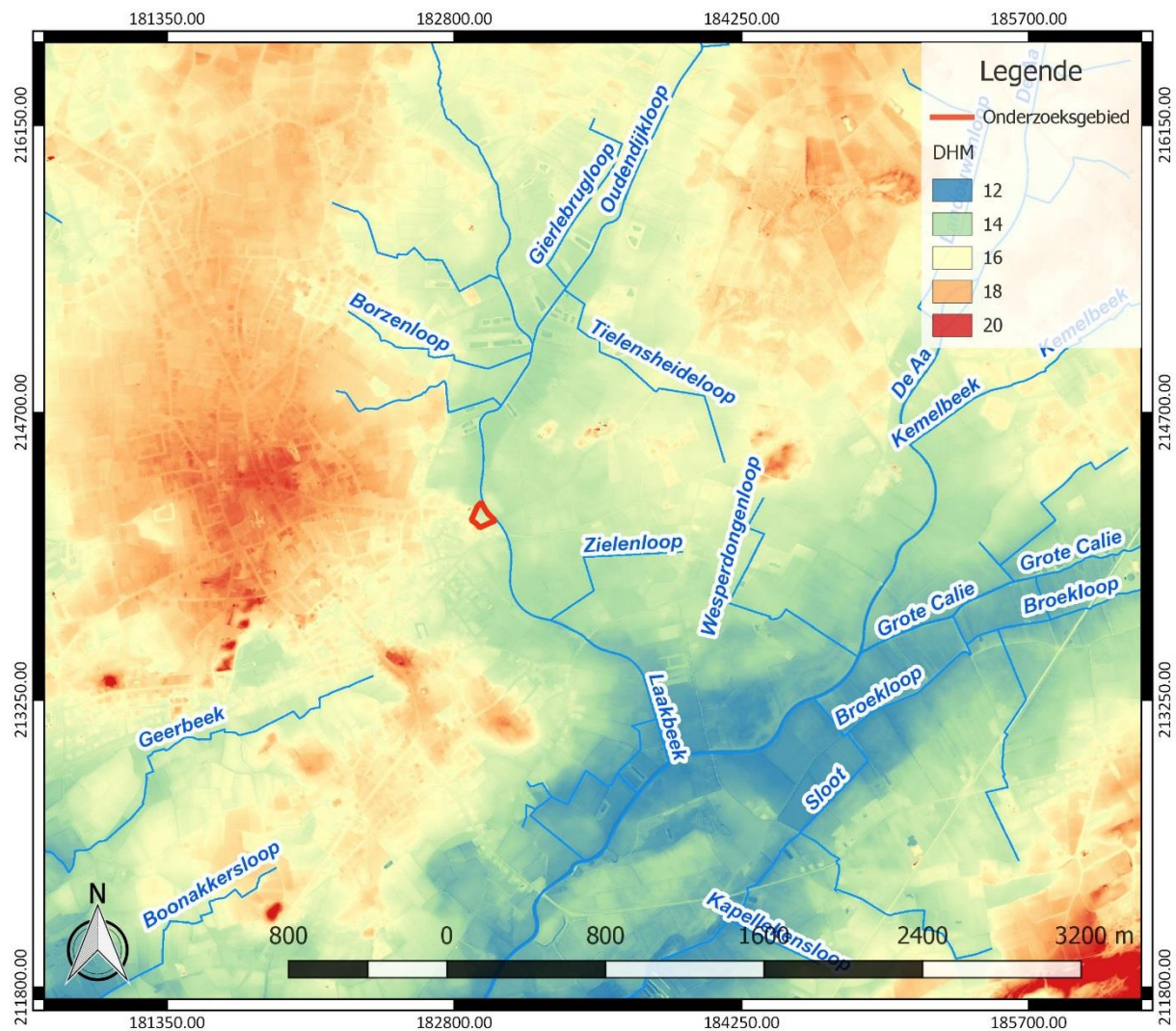
Het onderzoeksgebied is gelegen ten oosten van het centrum van Lille, tussen de Tielenbaan in het zuidwesten, de Laakbeek in het oosten en de Baan in het zuiden (Figuur 5). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden en agrarische gebieden. Hydrografisch behoort het tot het Netebekken. Ten noordoosten stroomt, zoals gezegd, de Laakbeek langs het onderzoeksgebied. Andere waterlopen in de omgeving zijn onder meer de Aa, de Zielenloop en de Wesperdongenloop in het oosten en zuidoosten, de Geerbeek in het zuidwesten en de Borzenloop in het noorden (Figuur 7).

Figuur 5: Luchtfoto van 2016 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 6: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 7: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 8: Hoogteverloop van westzuidwest naar oostzuidoost (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort Lille tot de depressie van de *Schijns-Nete*. Dit is een laaggelegen gebied met een topografie onder de 20 m. De omgeving van Lier ten zuidwesten is het meest laaggelegen gebied op slechts enkele meters boven het huidige zeeniveau. De lage vlakte wordt doorbroken door de ruggen van Lichtaart en Geel. Dit zijn twee duidelijke en relatief smalle, zuidwest-noordoost gerichte reliëfeenheden. Ten zuidoosten van het onderzoeksgebied bevindt zich de meest uitgesproken rug, die van Lichtaart, die zich uitstrekt van het gebied ten noorden van Herentals over Lichtaart, tot Kasterlee. De rug is grotendeels opgebouwd uit Pliocene sedimenten en bereikt hoogtes tot maximaal 33m. Meer zuidelijk ligt de rug van Geel, die ten zuiden van Olen in de richting van Geel loopt, en opgebouwd is uit de Miocene Formatie van Diest.³ Landschappelijk situeert het

³ Goolaerts/Beerten 2006, 2

onderzoeksgebied zich ten oosten van een rug, in de vallei van de Laakbeek. Het terrein ligt op een hoogte van 14,7 tot 16,1 m TAW (Figuur 8) en helt af in de richting van de Laakbeek.

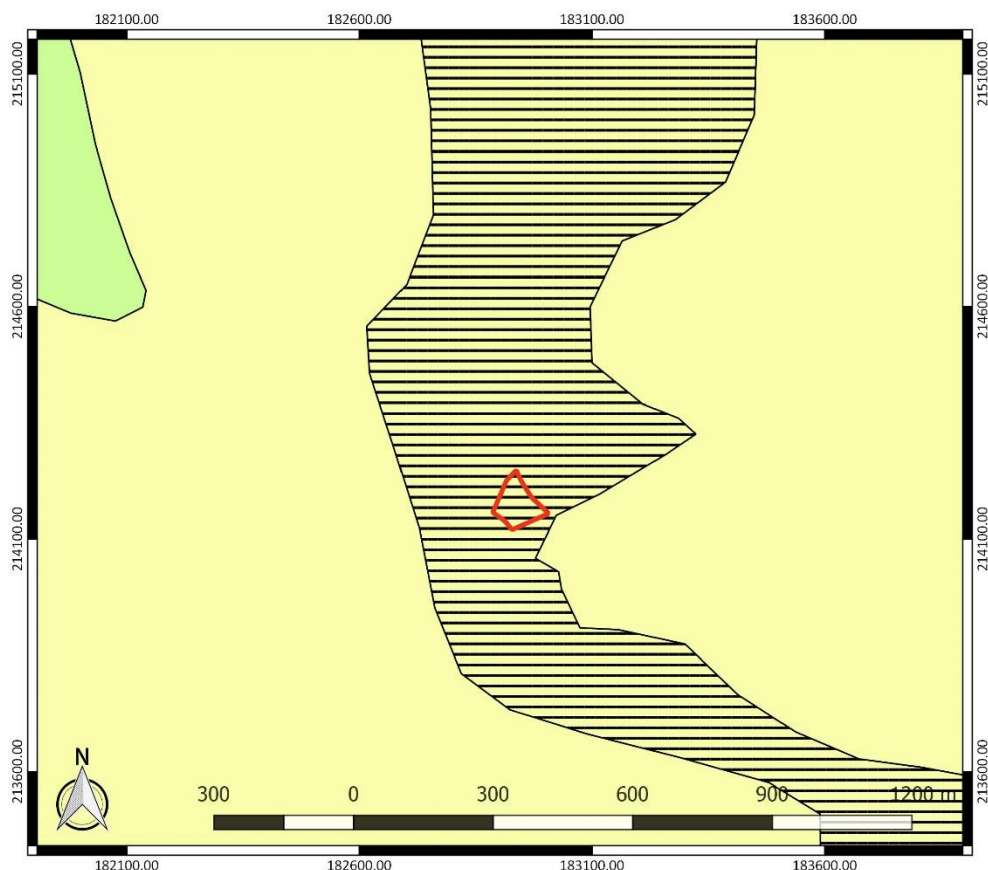
Figuur 9: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond (Figuur 9) bestaat uit de Formatie van Kasterlee. Deze wordt gekenmerkt door bleekgroen tot bruin fijn zand, met paarse klei-horizonten, en is licht glauconiethoudend en micahoudend. Onderaan zijn er kleine zwarte silexkeitjes. De ondergrond van het zuidwesten tot het noordoosten behoort tot de Formatie van Poederlee. Deze wordt gekarakteriseerd door bleekgrijs fijn zand, dat goed gesorteerd en kleihoudend is en ijzerzandsteenbanken bevat, die weinig glauconiethoudend zijn en regelmatig schelpenhorizonten bevatten.⁴

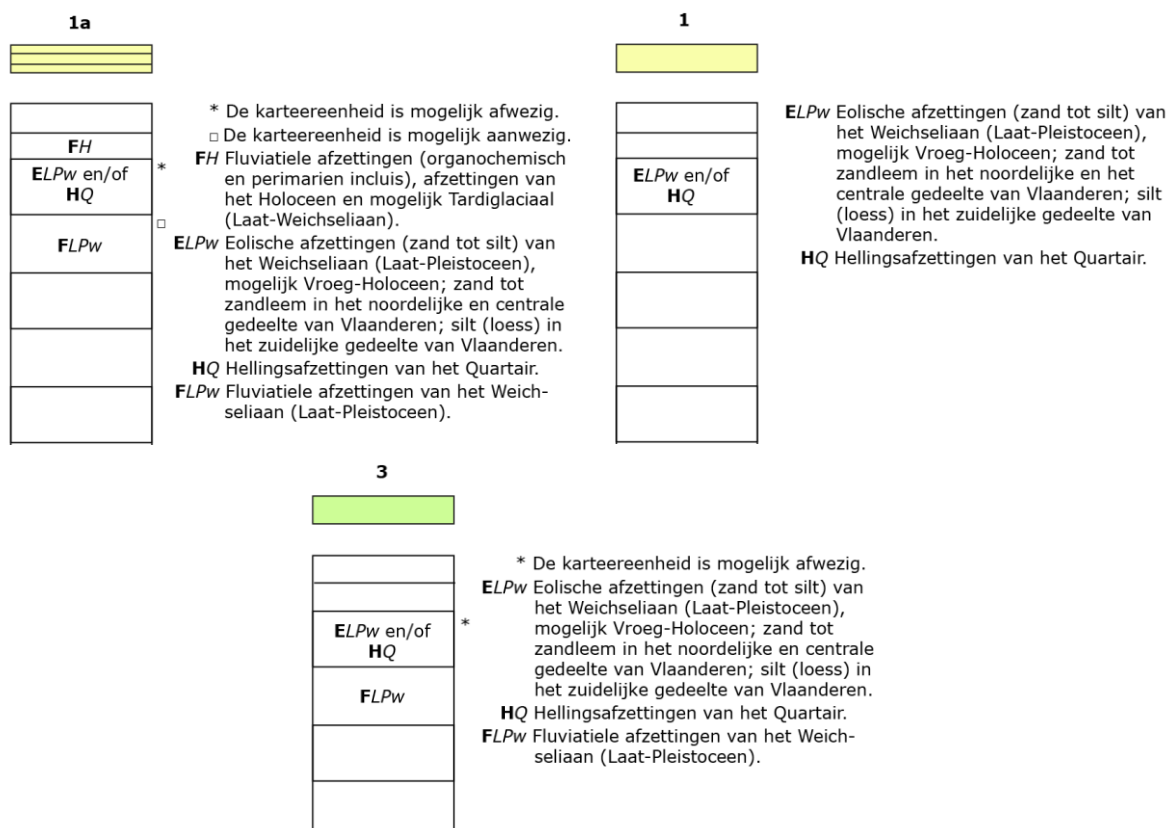
De quartairgeologische kaart (Figuur 10) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. We vinden tevens oudere fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en jongere fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) aangeduid op de kaart.⁵

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

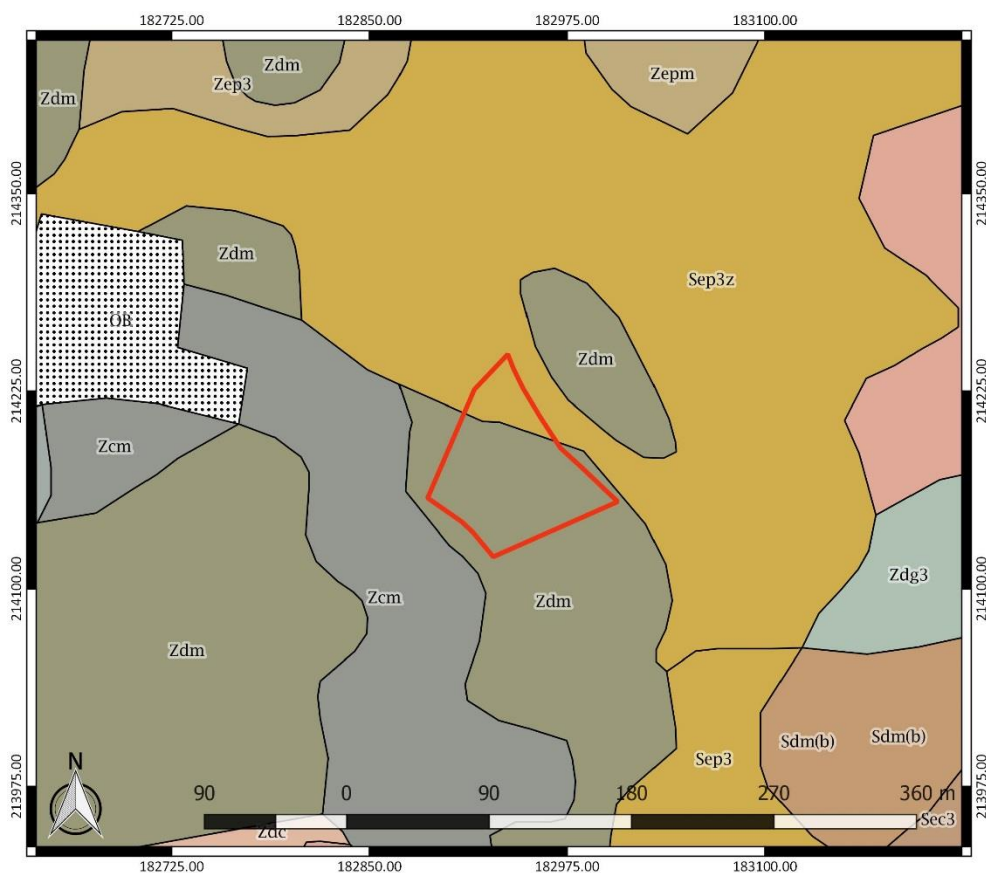
Figuur 10: Quartairegeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 11: Legende bij de quartairegeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 12) geeft aan dat binnen het onderzoeksgebied voornamelijk een matig natte zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Zdm) te verwachten is. In het noorden van het terrein treffen we een natte lemig zandbodem zonder profiel (Sep3z) aan. Deze wordt grover in de diepte en heeft een dikke humeuze bovengrond (40-60 cm).⁶

De aanwezigheid van een dikke antropogene humus A horizont wijst mogelijk op een goed bewaard bodemarchief. De antropogene horizont is waarschijnlijk een plaggenbodem, het restant van een systeem van bemesting waarbij mest uit de potstal vermengd met plaggen op de akkers werd gebracht. De algemene toepassing van plaggenbemesting in de Antwerpse Kempen is te situeren vanaf het begin van de 13de eeuw en werd toegepast tot aan de industrialisering van de landbouw. De meeste plaggenbodems lijken pas vanaf de 14de of 15de eeuw gevormd. Plaggenbodems kunnen relatief dik zijn en bijgevolg een conserverende werking hebben voor het onderliggende bodemarchief, dat bij ondiepe ingrepen en landbouwvoering niet meer geraakt wordt.⁷

Figuur 12: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaat gebouwen en verharding te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de bodemgebruikskaat ingenomen door gras, struiken en een enkele boom (Figuur 13). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 5). Enkel de verharding is op de foto van beperktere omvang. Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied verwaarloosbaar (Figuur 14).

⁶ Baeyens 1971, 57

⁷ Bastiaens 1994, 83-86; van Doesburg *et al.* 2007, 150

Figuur 13: Bodembegebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 14: Potentiële bodemerisiekkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be), met groen: verwaarloosbaar

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De oudste vermelding van Lille gaat terug tot 1123. Lille behoorde tot het Land van Turnhout, dat deel uitmaakte van het hertogdom Brabant. Op kerkelijk vlak was Lille tot 1123 afhankelijk van de parochie Vorselaar. In 1123 werden Lille en Vorselaar aan het kapittel van de kathedraal van Kamerijk geschonken. In 1445 gaf Filips de Goede de rechten van de goederen van het hertogelijk domein in Lille te leen aan zijn secretaris Ambrosius de Dynter. Deze rechten werden in 1495 overgedragen aan diens zonen Niklaas en Ambrosius. Andere lenen waren vanaf 1440 in handen van Margaretha van Lille en vanaf 1468 van Gabriël Triapan. Ten slotte was er ook nog het Sint-Gummaruskapittel dat in 1457 bij de bezittingen van een heerlijk laathof werd gevoegd. In 1567 werd Lille op kerkelijk gebied een zelfstandige parochie. In december 1559 werd de heerlijkheid Lille geleend aan Gaspar Schetz. Hij stond in voor de hogere, middele en lage rechtspraak. Op later tijdstip waren onder meer Jan de Proost, het huis van Brandenburg, de hertog van Sylva Tarouca en de graven de Pestre eigenaar.⁸

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), zijn enkele gebouwen binnen het onderzoeksgebied te zien. Verder is het terrein in gebruik als akkerland en als grasland. Ten oosten stroomt een beek (Figuur 15) langs het onderzoeksgebied. Het verloop van de beek is rechtlijnig weergegeven en verschilt van het huidige verloop van de Laakbeek.

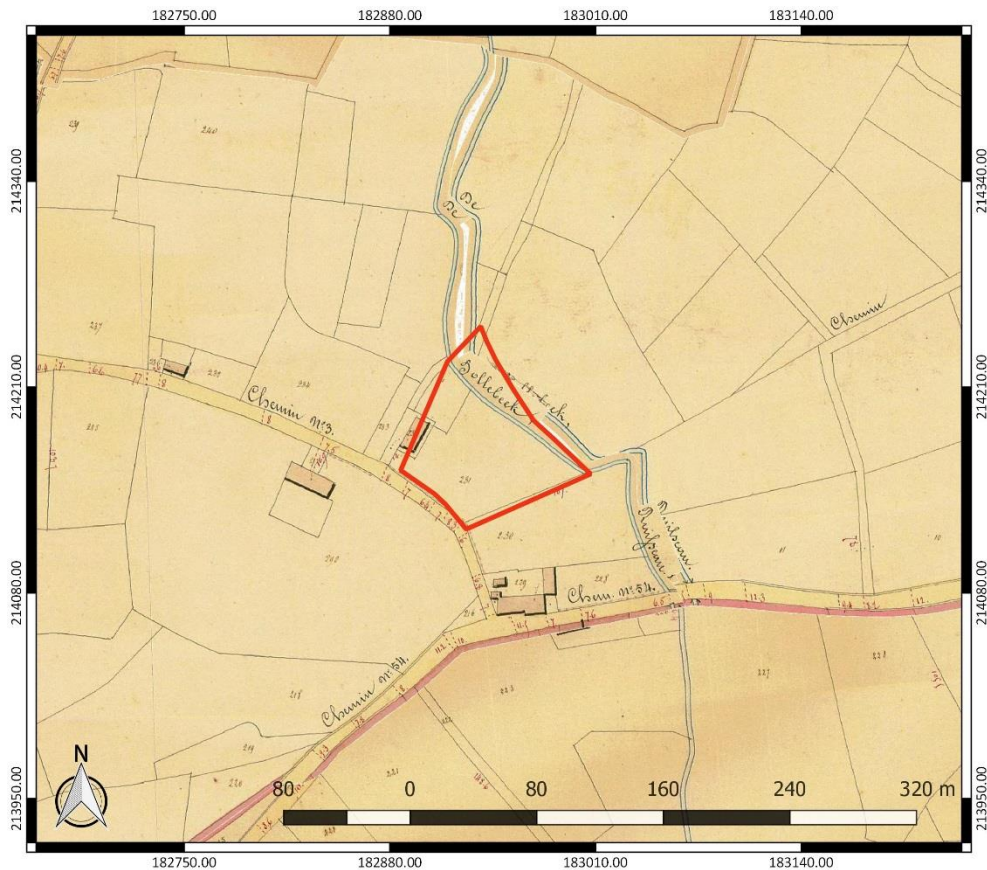

Figuur 15: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is nog slechts een klein deel van een gebouw binnen het onderzoeksgebied te zien. Het gebouw situeert zich in het westen (Figuur 16). De beek kent een

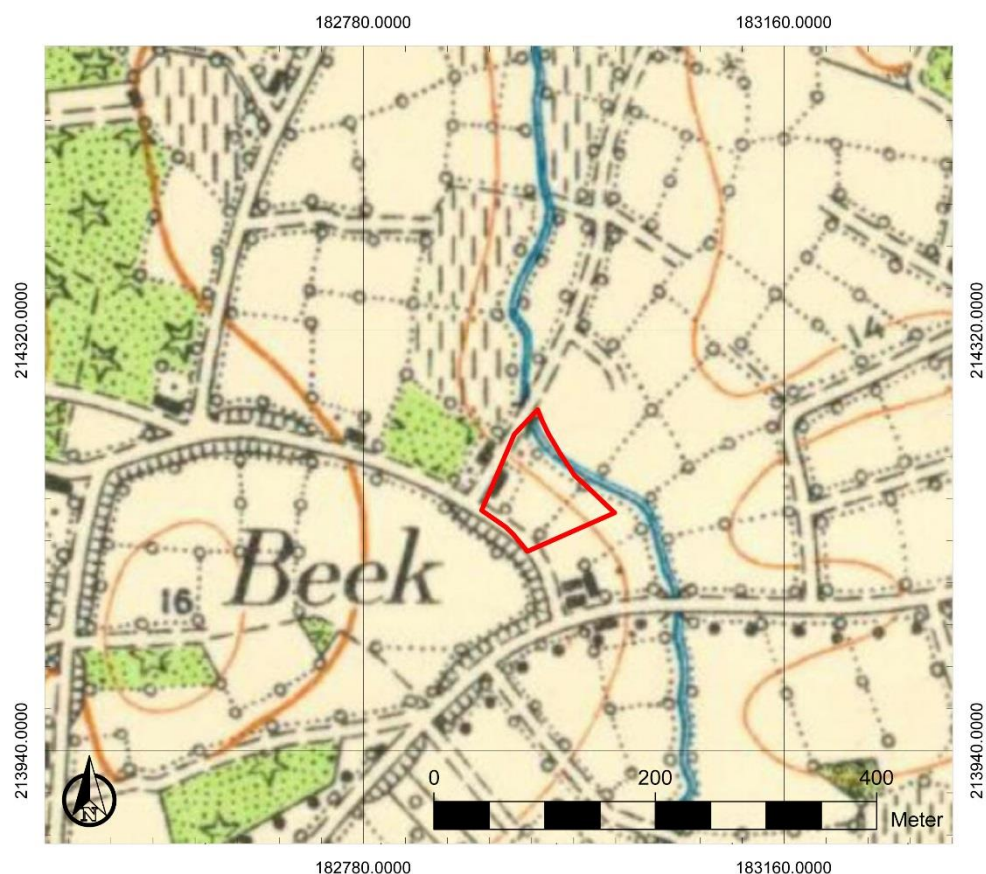
⁸Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Lille [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121672> (geraadpleegd op 9 oktober 2017).

ander verloop dan op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en lijkt nu door het onderzoeksgebied te lopen. Een topografische kaart uit 1929-1949 toont ook een gebouw in het uiterste westen van het terrein en een deel van de Laakbeek binnen het onderzoeksgebied (Figuur 17).

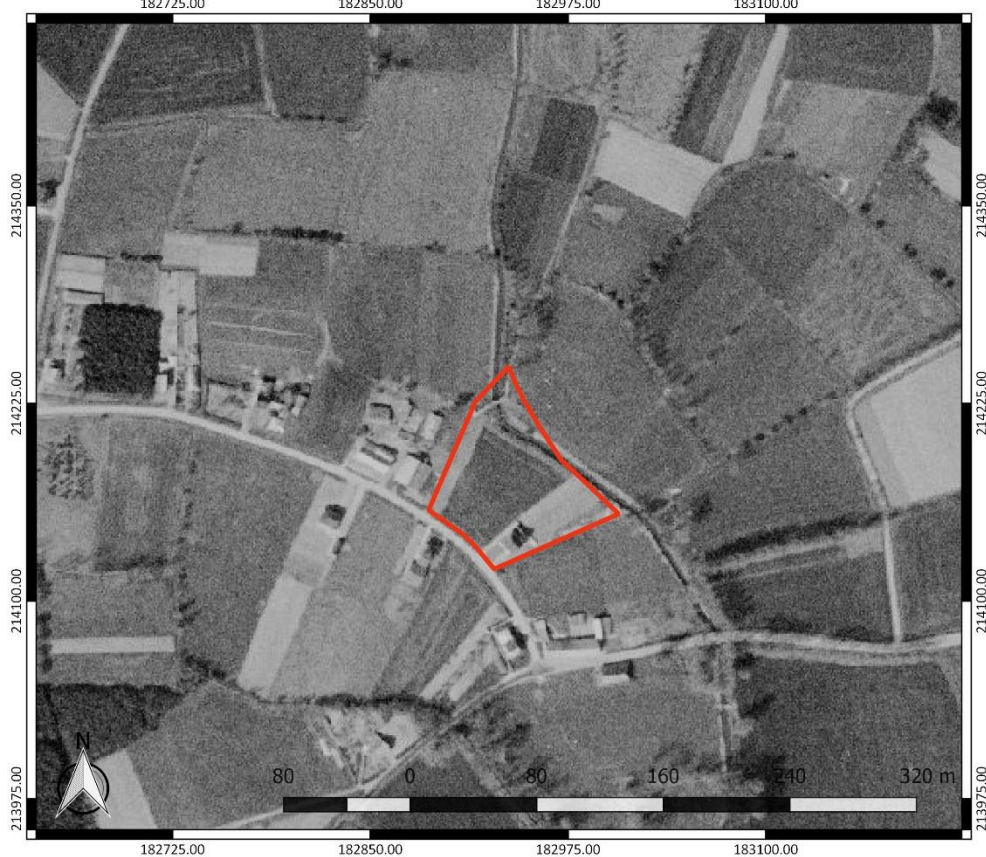

Figuur 16: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op een luchtfoto uit 1971 (Figuur 18) is de eerdere bebouwing verdwenen en is er een nieuw gebouw verschenen in het zuidoosten van het onderzoeksgebied. Het terrein is verder in gebruik als akker- en grasland. In de omgeving is de bebouwing in lichte mate uitgebreid. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 19) toont een verdere en sterkere uitbreiding van de bebouwing in de omgeving, met name ten zuidwesten. Binnen het onderzoeksgebied is er bebouwing bijgekomen in het westen van het terrein. Verder wordt het door grasland ingenomen. De Laakbeek stroomt niet langer door het onderzoeksgebied. Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 5).

Figuur 17: Topografische kaart uit 1929-1949 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 18: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 19: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

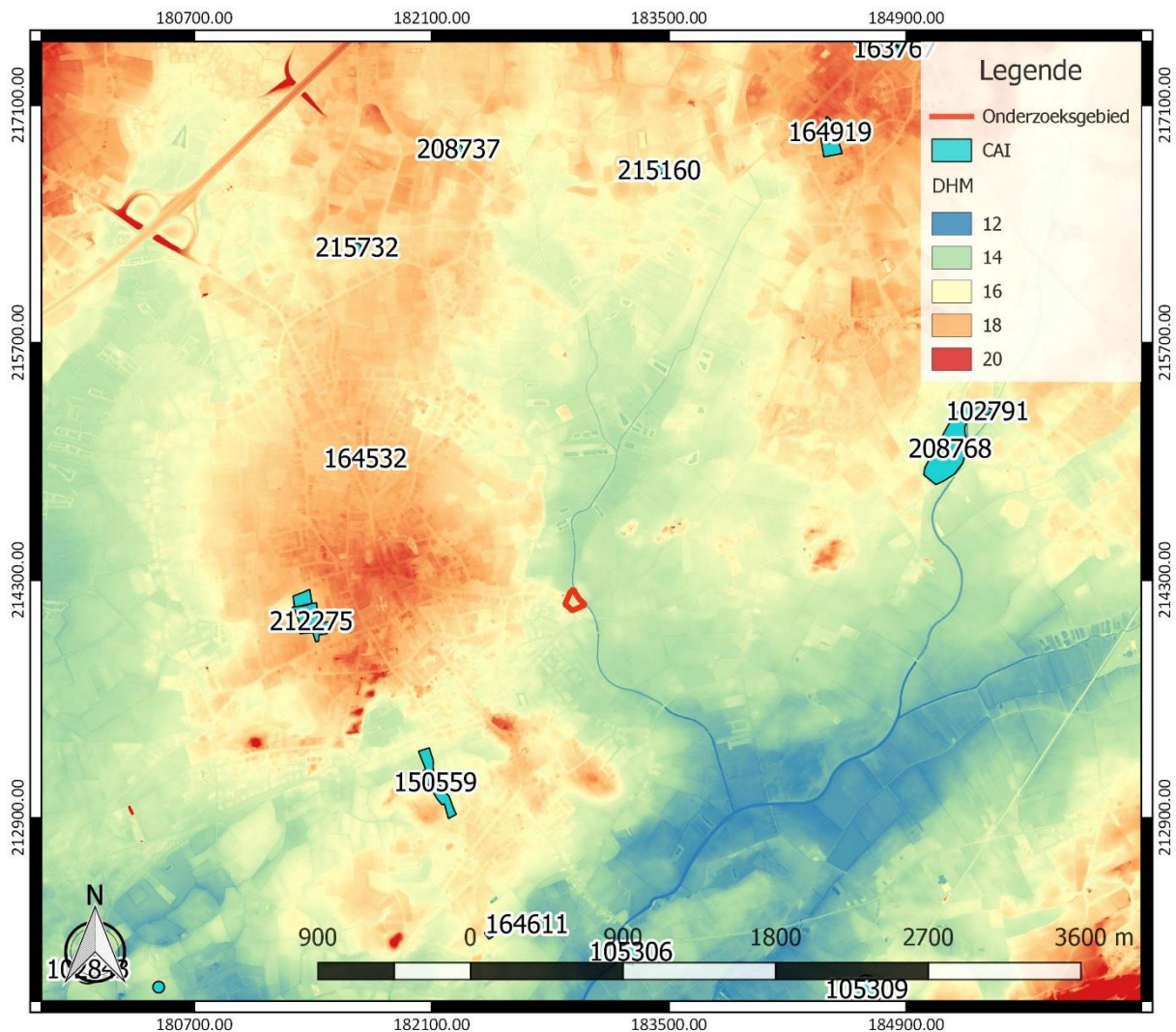
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 20). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

De dichtstbijzijnde vondsten zijn hoger gelegen dan het onderzoeksgebied. Ter hoogte van CAI ID 150559 werden bij proefsleuvenonderzoek en opgravingen vondsten uit verschillende periodes aangetroffen. De oudste vondsten omvatten lithische artefacten uit de steentijd. Uit de metaaltijden kwam een langgerekte, rechthoekige (graf)structuur aan het licht, die als langbed of veekraal geïnterpreteerd wordt. Ook een paalkuil kon in de metaaltijden gesitueerd worden. In een waterput werd een fragment van een Romeins ribbenkom gevonden. Er kwamen tevens resten uit de middeleeuwen tevoorschijn. Het gaat om twee volmiddeleeuwse erven met telkens een groot bootvormig gebouw en bijhorende waterput, enkele kleinere bootvormige schuren en spiekers, en drie smalle rijen van dubbele paalkuilen, die mogelijk de grens (takkenwal) tussen het akkerlandareaal en het heidegebied aanduiden. Ze dienden als veewering en/of als bescherming tegen stuifzand. Uit de late middeleeuwen zijn paalsporen, greppels, drenkpoelen, waterputten, grachten en een grote hoeveelheid aardewerk ontdekt. Een complexe configuratie van greppels weerspiegelt de afbakening van diverse activiteitenzones, waaronder de afbakening van gronden bij een 17de-eeuwse hoeve. Ten slotte werd een bomkrater uit de Tweede Wereldoorlog gevonden, vlakbij een munitiedepot.⁹

⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 150559, Schrieken I (geraadpleegd op 9 oktober 2017)

Ten westen van het onderzoeksgebied zijn nog sporen uit de middeleeuwen ontdekt. Ter hoogte van De Schrans (CAI ID 212275) werden laatmiddeleeuwse kuilen, greppels en waterkuilen of –putten gevonden aan de hand van proefsleuvenonderzoek. Juist ten noorden van deze locatie (op CAI ID 105310) werd de middeleeuwse Schranshoeve met walgracht gelokaliseerd door middel van kaartstudie.¹⁰

Uit de nieuwe tijd is er een kapel gekend: de kapel "de la Vierge" of kapel Onze-Lieve-Vrouw van Ackere (CAI ID 164532). Deze is te zien op de Ferrariskaart en is dus uiterlijk in de 18de eeuw gebouwd.¹¹

Figuur 20: Overzichtskaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DHM

In de ruimere omgeving is nog een vondst uit de Romeinse tijd aangetroffen langs de Walravens (CAI ID 208768).¹² Uit de late middeleeuwen is door kaartstudie de Heggekapel (CAI ID Locatie 164531

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 212275, De Schrans (geraadpleegd op 9 oktober 2017)

Zie ook: Cleda/Coremans/Reyns 2016; Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 105310, Schranshoeve (geraadpleegd op 9 oktober 2017)

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 164532, Kapel "de la Vierge" (Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Ackere) (geraadpleegd op 18 november 2016)

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 208768, Walravens (geraadpleegd op 9 oktober 2017)

[ten zuidwesten van CAI ID 164611]) gekend. Deze devotiekapel werd in de eerste helft van de 15de eeuw opgericht. Een andere kapel in de omgeving is de Sint Corneliuskapel of Heerlekapel (CAI ID 105309), waarvan de oudste vermelding teruggaat tot 1572 en waarbij sporen van bewoning uit de middeleeuwen aan het licht kwamen.¹³

In de omgeving zijn nog andere resten uit de nieuwe tijd aanwezig. Het betreft een watermolen en molenhuis in de Watermolenstraat (CAI ID 102791), die volgens historisch onderzoek in 1526 voor het eerst vermeld werd, en een zilveren Maria Theresiamunt uit 1751 (op locatie CAI ID 164611). Deze munt van 2,5 stuiver of 10 oorden werd met metaaldetectie ontdekt.¹⁴

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied kent archeologisch potentieel. Landschappelijk ligt het terrein op een gunstige locatie. Het bevindt zich in de vallei van de Laakbeek. De Laakbeek grenst vandaag de dag aan het terrein, maar op basis van historische kaarten en luchtfoto's blijkt het verloop van de Laakbeek in het verleden enkele lichte wijzigingen ondergaan te hebben. Ook gekende archeologische waarden in de omgeving wijzen op het archeologisch potentieel van het terrein. Ze tonen aan dat rekening gehouden moet worden met de mogelijke aanwezigheid van archeologische vondsten en sporen uit de steentijd, de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen. Historische kaarten geven aan dat het terrein minstens sinds de 18de eeuw bebouwd is. Daardoor is er een concrete verwachting naar historische bebouwing toe.

Doorheen de tijd heeft de bebouwing op het terrein enkele wijzigingen gekend. We verwachten dat eventuele verstoringen van het bodemarchief als gevolg van sloop- en bouwactiviteiten zich beperken tot de bovenzijde van het bodemarchief. Er is namelijk de vermoedelijke aanwezigheid van een plaggendeek, dat bij bodemingrepen het onderliggende bodemarchief mogelijk gevrijwaard heeft. Daarnaast wijst de verwachte aanwezigheid van een plaggendeek er op dat het terrein een lange geschiedenis als akkerland kent. Landbouwactiviteiten hebben hoogstwaarschijnlijk eveneens de bovenzijde van het bodemarchief geroerd. Op basis van al deze elementen is de verwachting naar een goed bewaarde steentijd artefactensite op het terrein eerder laag. De aanwezigheid van archeologische sporen is wel nog te verwachten.

Wat is de impact van de geplande werken?

Aan de straatzijde worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringdiepte niet vast. Ook dient in acht genomen te worden dat de geplande werken compactie van de bodem zullen veroorzaken

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 164531, Heggekapel (geraadpleegd op 9 oktober 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 105309, St. Corneliuskapel (Heerlekapel) (geraadpleegd op 9 oktober 2017)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 102791, Watermolenstraat 6 (geraadpleegd op 9 oktober 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 164611, Heggekapel I (geraadpleegd op 9 oktober 2017)

buiten de zones waar de eigenlijke werken voorzien worden. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is een concrete verwachting naar archeologische sporen gerelateerd aan de historische bebouwing op het terrein, die we kennen van historische kaarten. Gekende archeologische waarden in de omgeving wijzen er ook op dat archeologische sporen uit de steentijd, de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen aanwezig kunnen zijn op het terrein. De verwachte aanwezigheid van een plaggendeak en de wijzigingen in de bebouwing op het terrein die we kennen aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's maken dat het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite op het terrein eerder laag ingeschat wordt. Archeologische sporen kunnen wel nog aanwezig zijn op het terrein. Daarom is bijkomend archeologisch vooronderzoek aangewezen.

Van geofysisch onderzoek, veldkartering en landschappelijk booronderzoek verwachten we dat het potentieel op kennisvermeerdering bij de inzet van deze onderzoeksmethodes beperkt zal zijn ten opzichte van de inzichten waarover we reeds beschikken aan de hand van het uitgevoerde bureauonderzoek. De uitvoering van een proefsleuvenonderzoek is wel aangewezen om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt. Op basis van het bureauonderzoek wordt het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite op het terrein eerder laag ingeschat. De aanwezigheid ervan is echter op dit moment niet volledig uit te sluiten. Indien tijdens het proefsleuvenonderzoek goed bewaarde natuurlijke aardkundige eenheden aangetroffen worden met daaraan gerelateerde steentijd artefacten, dient het proefsleuvenonderzoek nog gevolgd te worden door een waarderend archeologisch booronderzoek.

Na elke nieuwe stap in het archeologisch vooronderzoek dient telkens opnieuw de afweging gemaakt te worden of bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is en welke onderzoeksmethodes hiervoor het meest aangewezen zijn.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is een concrete verwachting naar archeologische sporen gerelateerd aan de historische bebouwing op het terrein, die we kennen van historische kaarten. Gekende archeologische waarden in de omgeving wijzen er ook op dat archeologische sporen uit de steentijd, de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen aanwezig kunnen zijn op het terrein. De verwachte aanwezigheid van een plaggendeek en de wijzigingen in de bebouwing op het terrein die we kennen aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's maken dat het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite op het terrein eerder laag ingeschat wordt. Archeologische sporen kunnen wel nog aanwezig zijn op het terrein. Daarom is bijkomend archeologisch vooronderzoek aangewezen.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Baeyens, L., 1971: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Lille 30 W*, Brussel.

Bastiaens, J./J.M. Van Moernick, 1994: Bodemsporen van beddenbouw in het zuidelijk deel van het plaggenlandbouwareaal: getuigen van 17de-eeuwse landbouwintensivering in de Belgische provincies Antwerpen en Limburg en de Nederlandse provincie Noord-Brabant, *Historisch Geografisch Tijdschrift* 12.3, 81-90.

Cleda, B./L. Coremans/N. Reyns, 2016: Archeologisch vooronderzoek Lille - De Schrans, Temse (*Rapporten All-Archeo bvba 311*).

Goolaerts, S./K. Beerten, 2006: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 16 Lier*, Leuven.

Van Doesburg, J./M. De Boer/J.H.C. Deeben, 2007: Essen in zicht. Essen en plaggendekken in Nederland. Onderzoek en beleid, (*Nederlandse archeologische rapporten 34*), Amersfoort.

4.2 Websites

Cartesius (2017)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2017)
<https://cai.onroerenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2017)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2017)
<https://geo.onroerenderfgoed.be/>

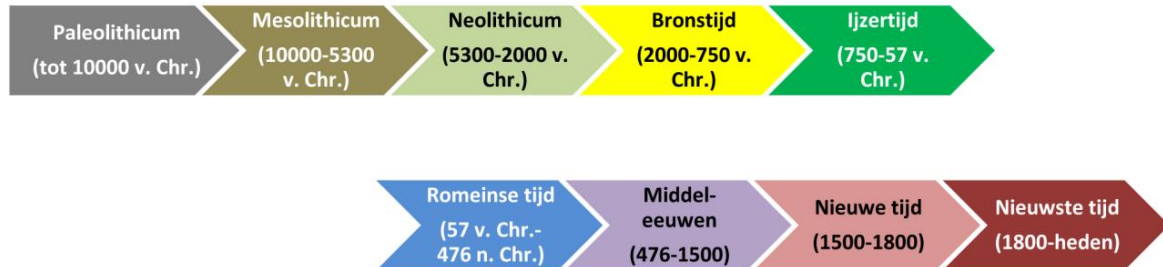
Geopunt Vlaanderen (2017)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017)
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2017)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2017H325

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	05/10/2017
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	06/10/2017
3	Verstoringskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	06/10/2017
4	Bouwplan	Ontwerpplan	1:1	Digitaal	20/10/2017
5	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	06/10/2017
6	Hydrografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	06/10/2017
7	Doorsnede	Terreinverloop	1:1	Digitaal	06/10/2017
8	Tertiaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	06/10/2017
9	Quartaargeologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	06/10/2017
10	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	06/10/2017
11	Bodemgebruikskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	06/10/2017
12	Bodemerosiekaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	06/10/2017
13	Historische kaart	Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden	1:1	Digitaal	06/10/2017
14	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen	1:1	Digitaal	06/10/2017
15	Topografische kaart	1929-1949	1:1	Digitaal	06/10/2017
16	CAI-kaart	CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	06/10/2017

5.3 Fotolijst

Fotolijst bureauonderzoek: projectcode 2017H325

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Luchtfoto	Toestand terrein 2016	Digitaal	06/10/2017
F2	Luchtfoto	Toestand terrein 1971	Digitaal	06/10/2017
F3	Luchtfoto	Toestand terrein 1979-1990	Digitaal	06/10/2017